

Ilisarititsineq / Profilen

Sequssuna Olsen

Qupp. / side: 4-6

**Napparsimavissuarmi
pilersaarusiortoqarlunilu
sanaartortoqarpoq**

qupp. 12

**Der bygges og der
projekteres på DIH**

side 13

Sammisag

Attaveqatigiinneq

qupp.10

Tema

Kommunikation

side 10

Aamma atuakkit

Peqqissaanermik Ilinniarfimmi ilinniartitaaneq nutaaq
Sukkorneq pillugu suliniuteqartunit nutaarsiassat
Aaqqissuusseqinneq
Qarasaasiaq atorlugu nakorsiartitsisinnaanerup misilittakkat
Tinnersaatit
Nanortallip Peqqissaaveqarfianik ilisarititsineq

Læs også

*Ny uddannelse på PI
Nyt fra DiabetesGruppen
Strukturreformen
Erfaringer med implementering af telemedicin
Stikpillen
Et portræt af Nanortalik Distrikt*

**Naalackersui-
soqarfimmit
nutaarsiassat**

**Nyt fra
Departementet**

**Kigutigissaanermi
nutaarsiassat**

Nyt fra Tandplejen

Siulersortimit

Attaveqatigiinermik suliaqartutut Puilasumilu aaqqissuisooqataasutut suleqatit peqqinnissaqarfimmi attaveqatigiinneq pillugu oqallisigisaat eqqummaariffigalugit allaaserisassaqqissut maluginiartarpakka. Ataatsimeersuarnerni, nalinginnaasumik ataatsimiinnerni suleqatigiissitalianilu attaveqatigiittarnerup sammineqartuarnera pillugu, upernaq manna taamaasiornikka qassiiupput. Tamatuma sarniatigut peqqinnissaqarfimmi sulisut arlalippassuit oqaloqatigisarnersigut pissarsisinneqartarpunga.

Peqqinnissaqarfimmi attaveqatigiinnerup isornartorqarneranik tusartuartaakkama saniatigut oqariatuutit nuannersut maluginiartarpakka. Oqaloqatigisimasama ilaasa attaveqatigiinnerup pitsaanerulernissaanik oqalunnitsinni nutaarsiassiiveqalernera eqqortumik alloriarnertut nalilerpaat. Sulisut amerlasuut Puilasoq qujamasuutigaat tassuunalu paasissutissamik amerlasuunik pingaarutilinnillu pissarsisarnertik misigalugu. Tamanna aaqqissuisoqarfimmi nuannaarutigaarput.

Attaveqatigiilluarnerup illugiimmik ingerlanneqarnissaata pingaaruteqarneranut Puilasoq assersuutissaqqissuuvoq.

Nutaarsiassat suut pisariaqartinnerisi aaqqissuisoqarfimmi ilisimangikkutigik Puilasumi naqinneqarnissaat isumagisinnaangilarput. Taamaammatt arlaannik sammisaqarnissamik kajumissaarneqarneq- imaluunniit ilissi allaaserisasi uagutsinnit katersorneqarlutik aaqqissuunneqarlutillu nutaarsiassat saqqummersinneqarsinnaasunik nassinneqarneq nuannaarutigisaqaarput.

Puilasoq tamatumunnga peqataavoq tamannalu sapanginnaveersaassavarput - attaveqatigiilluarnermi tamatta peqataaffigalugulu pitsanngorsartuagassaraarput!

Puilasumut maanna saqqummersumut ilanngussasi qujassutigaaqut. Nalunngilarput ilaatigut ulapikkaluaqalusi piffissaq ilanngussanik tunniussivissaq kingulleq angumeriniarsuarsimagissi. Nuna tamakkerlugu suleqatissinnut tusartikkumasasi tulleriiarinissinni salliukkassigik- aaqqissuisoqarfimmi nuannaarutigaarput

Soqutiginaatilinnik ilisimatitsissuteqarusuttut peqqinnissaqarfimmulluunniit tunngasunik oqaluttuassallit tamamaasa ilanngusseqqullugit kajumissaarpagut!

Aaqqissuisoqarfik sinnerlugu
Paasissutissiisartoq Lise Holm-Rasmussen

Leder

Som informationsmedarbejder og medlem af Puilasoqs redaktion har jeg altid antennerne ude, når mine kollegaer og samarbejdspartnere taler om kommunikationen i Sundhedsvæsenet. I løbet af dette forår har jeg haft antennerne ude mange gange, da kommunikation har været et tilbagevendende tema på både konferencer, møder og i forskellige arbejdsgrupper. Derudover har jeg været ude at tale med mange forskellige mennesker i sundhedsvæsenet, som også har givet deres besyv med.

Udover at jeg ofte hører meget kritik af kommunikationen i Sundhedsvæsenet, vil jeg bide mærke i de positive historier. Flere af dem jeg taler med siger nemlig, at Puilasoq er et skridt i den rigtige retning, når vi taler bedre kommunikation. Mange medarbejdere er glade for Puilasoq og oplever, at de her får vigtig og brugbar information. Det glæder vi os over på Redaktionen.

Samtidig er Puilasoq et godt eksempel på, at god kommunikation går to veje. Hvis vi i redaktionen ikke ved, hvilke informationer I har brug for, kan vi ikke få dem trykt her i nyhedsbrevet. Derfor glæder det os, når vi modtager opfordringer til at tage fat om et særligt emne, eller når I bidrager med artikler, som vi kan samle sammen, rette til og udgive som Sundhedsvæsenets Nyhedsbrev. Det er det Puilasoq kan og det skal vi holde fast i - for god kommunikation er netop den vi alle sammen er med til at skabe og forbedre!

Vi siger derfor tak for bidragene til dette nummer af Puilasoq. Vi ved, at mange af jer har travlt og har arbejdet hårdt på at aflevere indlæggene til tiden. Det glæder Redaktionen, at I har prioriteret at formidle det I sidder med til jeres kollegaer over hele landet. Vi kan kun opfordre alle andre med en interessant oplysning eller historie fra Sundhedsvæsenet til at bidrage!

På vegne af Redaktionen,
Informationsmedarbejder Lise Holm-Rasmussen

Puilasoq No. 8 – 2009

Peqqinnissaqarfimmit Nutaarsiassat
Sundhedsvæsenets Nyhedsbrev

Naqiterisitsisoq / Udgiver

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu
Naalakkersuisoqarfik & Peqqinnissaqarfiup qullersaqarfia /
Sundhedsledelsen og Departementet for Familie og Sundhed

Redaktion / Aaqqissuisut

Lise Holm-Rasmussen - lhor@gh.gl
Frank Senderovitz - frse@peqqik.gl
Kent Kleinschmidt - ken@peqqik.gl
Lisbeth Pedersen - lped@peqqik.gl
Susanne Corrydon Harritsø - such@peqqik.gl

Assit / Billeder

DiabetesGruppen, Sequsunna Olsen, Thomas Riis,
Lise Holm-Rasmussen, Agnete Brøgger og Nanortalik
Sygehus, Tandplejen i Nuuk og Tandplejen i Qaqortoq

Oqaatigerusutaqaruit, ilanngusserusukkuit, uparuaarusukkuit nersualarerusukkuiilluunniit, aaqqissuisoqarfiup tusarfigerusoqaatit

Redaktionen hører gerne fra dig, hvis du har kommentarer, ris/ros eller indlæg til næste udgave af Puilasoq.

Qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisinnanernerup atuutilersinneqarneranut atatillugu misilittakkat

Allattoq: nakorsatut siunnersortaaneq, Kent Kleinschmidt

Qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisinnanernerup atuutilersinneqarnera amerlanerpaatigut ajunngitsumik ingerlavoq sumiiffiilli ilaanni atortorissaarummut, qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisinnanernissamat piareersaateqarnermi, ilaatigut qarasaasiakkut assilliissut atorlugu oqaloqatigiissinnaanerup ilanngunneqarsimanissaa atuisut ilaannit naatsorsuutigineqarsimammat, piviusunut sanilliullugu isumalluarneq annertuallaarsimavoq.

Aaqqissuullugaanerumsumik oqaatsillu illugiit atornerisigut suliniutip aallartilluarsimasinnaanera ilaatigut naatsorsuutigineqarsimagaluarpoq. Atuisut tamarmik Pipaluup kalaallisut qallunaatullu atornerqarsinnaanera naatsorsuutigisimavaat. Atortorissaarutit siullit 12-it atuutilersinneqarneranni ajoraluartumik qallunaatut nutserneqarnera kisiat angumerisinnaasimavarput. Ullumikkut Alaskami AFCHAN-ip kalaallisut oqaasertalersornera suliaraa.

Ukioq manna aasaanerani sulinngiffeqarnissap ukiup affaata matuma siornali pilersaarusioreersimanera, atuisussanik ilinniartitsisussat pingasut Pipaluit ikkussuune-

garnissaannut peqataasinnaajunnaanerannik kinguneqarpoq. Tamanna anigorniartlugu ilinniartitsisussanik allanik pissarsiniassaagut.

Nunaqarfiit ilaanni illunuk sulliveqanngilaq taamaammallu illunuk sulliviliornissap tungaanut Pipaluk utaqqisinneqarallassaaq.

Suliniuteqalinnginnermi eqqarsaatigisimasassat naatsorsuutigisimanngisat, nutaanik suliniuteqarnermi qanoq annertutigisunik unammilligassaqaqarnera takutip-paat. Kukkussutit ilinniartigissavagut sumiiffippassuarnilu ajornartorsiutitaqanngitsumik ingerlalluortoqarnera nuannaarutigalugu. Qujanartumik unammilligassat taamaattut siunissami suliniutinik annertuunik atuutilersitsiniarnerup pitsaanerunissaanut iluaqutaassapput.

Aaqqissuussaaneq AFHGAN: AFHGAN tassaavoq Alaskami qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisinnermi aaqqissuussineq. Kalaallit Nunaanni qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisalnissap suliniuteqarfigineqarnerani, Alaskami aaqqissuussisut qanimut suleqatiginerisigut, misilittagaat annertuumik iluaqutigineqarput.

Atuutilersitsinissamat pilersaarut 2009 / Implementeringsplan 2009

Tasiasaq, Nutaarmiut, Nuussuaq, Kullorsuaq	Juuli / Juli
	Aggusti / August
Qaanaaq, Siorapaluk, Savissivik, Tasiilaq, Isortoq	Aggusti / August
Tiniteqilaaq, Kuummiut, Sermiligaaq, Kulusuk, Ittoqqortoormiut, Qeqertarsuaq, Qasigiannuit	Septembari / September

Atuutilersitsinissamat pilersaarut 2010 / Implementeringsplan 2010

Atammik, Napasoq, Maniitsoq, Kangaamiut, Itilleq, Sarfangnuit, Sisimiut	Maaji / Maj
Kangerlussuaq, Ikamiut, Ilimanaq, Ilulissat, Oqaatsut, Qeqertaq, Saqqaq	Juuni / Juni
Ummannaq, Ikerasak, Saattut, Ukkusissat, Illorsuit, Nuugaatsiaq, Qaarsut, Niaqornat	Juuli / Juli

Erfaringer med implementering af Telemedicin

Af lægefaglig chefkonsulent Kent Kleinschmidt

Langt hen af vejen er implementeringen af telemedicin gået godt, men nogle steder var forventningerne til apparatet større. I forberedelsen af Telemedicin havde nogen regnet med, at Telekonference også blev medtaget. Andre havde forventet et mere gennearbejdet projekt og gerne dobbeltsproget, som kunne give projektet en bedre start. Alle forventede også, at Pipaluk kunne bruges på både dansk og grønlandsk. Inden implementeringen af de første 12 apparater nåede vi desværre kun den danske oversættelse. I dag arbejder AFHGAN i Alaska stadig på at få de grønlandske tekster ind.

I år er vi også løbet ind i, at fagpersoner planlægger ferier allerede mindst 1/2 år før. Det betyder allerede, at tre undervisere ikke kan deltage ved udrulningen af Pipaluk.

Det forsøger vi at rode bod på ved at medtage andre undervisere, hvor det kan lade sig gøre.

I nogle bygder er der intet servicecenter og der bliver vi nødt til at vente med at implementere Pipaluk til der er lavet servicehus.

Disse udfordringer viser os, hvor mange uforudsete ting, man skal have tænkt igennem ved implementeringen af nye projekter. Vi må lære af fejlene og glæde os over de mange steder, hvor det er gået smertefrit. Heldigvis kan udfordringerne gøre os bedre til at implementere store projekter i fremtiden.

AFHGAN Organisationen: AFHGAN er organisationen bag telemedicin projektet i Alaska. Telemedicin Projektet i Grønland har arbejdet tæt sammen med organisationen i Alaska, og har stor glæde af deres erfaringer.

Ilisarititsineq

Aqqa: **Sequssuna Olsen** Ukiui: 27

Kinaassuseq: 1981-imi Qaanaami qatanngutigiiinnit pingasunit nukarlersaallunga inunngorpunga. Angajoqqaaka tamarmik ilinniartitsisupput 5-inik ukioqartunga aalajangerput København-imi ilinniaqqinniarlutik. Ukiut 3 København-ip ilaani najugaqarpugut 1989-imi Kalaallit Nunaannut tamatumuuna Nuummumut uternissatta tungaanut. Nuummi atuarfitalak aallaavigalugu Nuussuup Atuarfiani kalaaliaqqani atuaqataalerpunga. Atuartitsissutaasartut akornanni eqaarsaarneq nuannarilluakkama ilagaat sananeq assassornerlu nuannarinnginnerpaasaralugit.

Sunngiffinni arsaanneq annertuumik soqutigalugu sammisaraara Bjarne Kreutzmann-ilu sungiusaasoralugu B-67-imi ukiuni arlalinni arsaqataasarpunga. Sungiusaasoq Nuummi kinguaariit nukappiarartaannik Brasiliamiut arstartaasaatut ujaraaralimmi arsaannermik piukkunarsaasoq. Meeqqat atuarfianni ukiut kingullit guitar-imik nipilersorneq soqutigisarilerpara Nuummi nipilersoqatigiit "Mechanics in Ini"-ikkunni nipilersoqataasalerpunga.

Meeqqat atuarfiat naammassigakku Nuummi Qeqqata Ilinniarnertuunngorniarfiani 1998-imiit 2001-ip tungaanut atuarpunga. Tamatuma kingorna ukioq ataaseq atuarnera unitsikkallarlugi Royal Greenland-ip kilisaataasa ilaanni controller-itut sulivunga. Ukioq taanna aalisakkat raajallu karsit arlalissuit tunisassiasatut pitsaassusaannik misissuivunga.

2002 aasaagaa Danmark-imut uteqqippunga Århus-imi atuarnissara qinerpara ukiullu arfineq aappaa affarlu nuannersumik "qungujulaarnerup illoqafiani" Århus-imeereerlunga nakorsatut atuarnera ukioq 2008 naammassisavara.

Maannakkut atorfigisara: Nakorsaq - februaari qaammat 2009 aallarnerfigalugu nakorsartittunut immikkortorta qarfirmi sulivunga qaammatinilu 3-ni pissarsilluarfigisannik nakorsatut tunngaviumik ilinniarlunga.

Aqutsineq uanni: Caroline Wosniacki issuaavigiinnarlara "peqqusersuinneq - pingaaruteqarpoq!".

Maanna atorfigisanni pitsaaqutaanerpaq: Tunngaviumik ilinniarneq atitooq siusinaarlutik inunngortuniit kræftimik nappaatilinnut qaratsallu taqaasigut milittoorsimasunik nakorsaaneq. Misigisakka naapertorlugit Nuummi nakorsatut tunngaviumik ilinniarninni Danmark-imi taamaaqatinnit nappaatit assigiinngitsut amerlanerit ilinniarfigaakka.

Maanna atorfinni unammilligassat annersaat: Nakorsartittunut immikkortorta qarfirmi taama atitutigisumi ilinniakkatigut piginnaasaqarnikkut unammilligassat anertoqaat.

Peqqinnissaqarfimmi inuttut ilinniakkalluunniit tunngavigalugit misigisavit pingaarnersaat: Nakorsatut sulii misilittagaqarpallaarani misigisamik aalajangersimasumik immikkullarissumik taasaqaruminaappoq. Ataat-simut isigalugu ulluinnarni napparsimasunik attaveqarnikkut napparsimasunut ataasiakkaanut immikkut pingaarutilimmik iliuuseqartutut misigisaannarnera oqaatigeru-sunnarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi misigisama quianarnersaat : Februaari marsiluunniit qaammat angut inuusuttoq avannaani nunaqarfiit ilaanniit illuttut isiminik qasilisoormat isaatalu aapaa tappiillisimammatt aqut siulleq atorlugi Dronning Ingrid-ip Napparsimavissuanut unitsinneqarpoq. Immikkoortortamiittugut suna pillugu tassanngaan-naq taama pisoqarnera paasiuminaatsipparput, aatsaallu nakorsat arlaata piffissaqarfigilaarneragut qanga illuanik tappingersimanageranik aperalugu paasimmagu qangali il-luanik tappiitsuusoq, isaanut tanutissaanik tuneriarlugi angerlamut billettissaanik isumagineqarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi allanngortikkusutakka:

Ukiut 20-30-it matuma siornali ajornartorsiutaasut sulii nammappagut. Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfiup oqaluttuarisaanera tamaat allanngortikkuminaatsumik nakorsassaaleqisoqartuarpoq. Taamaapportaaq peqqinnissaq pillugu sullissisunik allanik sulisussaaleqineq.

Kalaallit Nunaanni imminut pilersorsinnaalernissamut nakorsassatut ilinnialersartut sulii ikippallaarput taamaam-mallu nakorsanik avataaniit tikisitsisarnissaq pisariaqar-tinneqarallassaaq. Piffissami sivisuallaami nakorsanik qaammatini 2-ni taartaagallartartunik sulisoqartarneq attanneqaannarsinnaanngilaq innuttaasullu peqqinneru-lernissaannik suliniutinut ikorfartuutaanani. Nakorsiat tati-geqatigiinnikkut ataqatigiissumillu kiffartuunneqarnissaat nakorsartittunut sunniuteqartarmat, tamatuma suliniarnis-sami qitiutinneqarnissaa pingaaruteqarlunartuuvoq.

Taamaammat nakorsat atorfeqareersut tamaaniigin-narusuttullu piginnarnissaannut aqqutsissiuinissamut, tamatumunngalu peqatigitillugu nakorsat nunani allaneer-sut Kalaallit Nunaanni tassanilu pissutsit aallaavigalugit sulerusuttut nassaarinissaannut sulii pikkorinnerulernis-sarput neriuutigaara.

Peqqinnissaqarfik ukiut 20-it qaangiuppata ima isik-koqassangattippara: Qarasaasiaq atorlugi nakorsartit-sisarneq nunatsinnut naleqqulluortoq atuutilersimassaaq ineriartortinneqarlunilu. Attaveqatigiissinnaanerup ineriartupiloornera eqqarsaatigigaanni qarasaasiaq atorlugi na-korsartitsisinnaaneq killeqanngiusattunik periarfissiivoq.

Nakorsaaneq napparsimavinnut annerusunut eqiter-unneqarsimassaaq innuttaasut ukiut 20 qaangiuppata il-loqarfinnut annerusunut nutsersimanissaat ilimagisaria-qarmat.

Tamatuma saniatigut innuttaasut ilaasa peqqinnissa-qarfimmi sulinissaminnut ilinniagallit amerlisimanissaat neriuutiginarpoq.

Profilen

Navn:

Sequssuna Olsen

Alder:

27 år

Baggrund: Født i Qaanaaq i 1981 som den sidste i rækken af en søskendeflok på tre. Mine forældre var folkeskolelærere i byen, og da jeg blev fem år besluttede de sig for at flytte til København for at videreudanne sig. Vi boede tre år i Københavns forstæder før vi i 1989 vendte tilbage til Grønland og flyttede til Nuuk. I Nuuk begyndte jeg i en grønlandsk klasse på den gode skole Nuussuup Atuarfia. Mit yndlingsfag dengang var gymnastik, mens jeg tydeligt husker sløjd og håndarbejde som mine hadefag.

I fritiden var min store interesse fodbold og jeg spillede mange år i klubben B-67 med Bjarne Kreutzmann som træner. En træner der var med til at opfostre en hel generation af Nuuks drenge i at spille brasiliansk fodbold på grusbaner. I de sidste år af folkeskolen blev min interesse at spille guitar, hvor jeg spillede med Nuuk-bandet "Mechanics in Ini".

Efter folkeskolen fortsatte jeg på det Midtgrønlandske Gymnasium i Nuuk, hvor jeg gik fra 1998 til 2001. Havde efterfølgende et såkaldt "sabbat år", hvor jeg arbejdede, som trawler-controller i Royal Greenland. Det år kvalitetskontrollerede jeg mange kasser med rejer og fisk.

I sommeren 2002 gik turen endnu en gang til Danmark, hvor jeg valgte at studere i Århus. Jeg nåede at have 6½ gode år i "Smilets by" før jeg blev færdig med uddannelsen til læge i vinteren 2008.

Nuværende Stilling: Læge - har haft min daglige gang på medicinsk afdeling siden februar 09 og har nu haft ca. 3 måneders meget lærerig turnus/basisuddannelse.

Ledelse for mig: Her kan jeg kun citere Caroline Wosniacki "Rene linier - det er vigtigt!".

Det bedste ved min nuværende stilling: Meget bred medicinsk basisuddannelse, hvor patientgruppen strækker sig lige fra for tidligt fødte til kræft-syge eller patienter med blodpropper i hjernen. Mit indtryk er i hvert fald, at jeg som læge under basisuddannelse her i Nuuk får set flere patientgrupper i forhold til de læger, der er under basisuddannelse i Danmark.

Største udfordring i min nuværende stilling: Den brede medicinske afdeling betyder, at du ofte må spænde meget mere bredt, og på den måde bliver din faglige viden virkelig sat på prøve.

Største faglige og/eller personlige oplevelser i

sundhedsvæsenet: Som ung læge og ny i faget er det svært at pege på én specifik oplevelse, der skiller sig særligt ud. Generelt vil jeg snarere sige, at den daglige patientkontakt giver mig følelsen af, at jeg, i det mindste lige nu og her, gør en forskel for den pågældende patient.

Min sjoveste oplevelse i sundhedsvæsenet: En gang i februar/marts måned bliver en ung mand fra en nordgrønlandsk bygd sendt her til DIH med første forbindelse, fordi han har svie i begge øjne samt synstab på det ene. Vi kunne på afdelingen ikke forstå, hvorfor han havde udviklet disse "akutte" symptomer, indtil én af lægerne gav sig lidt tid til at spørge patienten, hvornår han egentligt var blevet blind på det ene øje? Patienten kunne derefter berette, at han da altid havde været blind på det ene øje! Patienten fik derefter lidt øjensalve og en billet hjem.

Det kunne jeg tænke mig at forandre ved sundheds-

væsenet: Vi har de samme problemer i dag, som vi havde for 20-30 år siden. Gennem al den tid Sundhedsvæsenet har eksisteret i Grønland har vi haft kronisk lægemangel og som det ser ud i dag, er der ikke udsigt til at dette ændres. Det samme gælder for andre sundhedsfaglige grupper.

Grønland uddanner stadig for få læger til, at vi kan blive selvforsynende og derfor vil vi nok altid være afhængige af læger udefra. Den struktur hvor man i alt for lang tid har rekrutteret læger i vikariater af et par måneders varighed er uholdbar og heller ikke fremmende for landets sundhed. Dette gælder specielt for almen medicinerne, hvor lægepatient forholdet og behandlingen netop beror på kontinuitet og tillid.

Derfor kunne jeg godt tænke mig, at vi både blev bedre til at fastholde de læger, der ønsker at blive her og samtidig blev endnu bedre til at finde de læger ude i verden, der kan se sig selv i en fremtid i Grønland med de forhold vi har her.

Sådan tror jeg sundhedsvæsenet ser ud om 20 år:

Man har inddraget og videreudviklet telemedicinen, der er særlig relevant her i landet. Mulighederne indenfor telemedicin er vel nærmest uendelige, når man tænker på telekommunikationens hastige udvikling.

Lægebehandlingen bliver sandsynligvis centraliseret i større regionssygehuse eftersom befolkningen de næste 20 år kunne tænkes at ville koncentrere sig i færre og større byer.

Derudover har vi til den tid forhåbentlig uddannet flere af landets befolkning med en sundhedsfaglig uddannelse.

Naalakkersuisoqarfimmit nutaarsiassat

Allattoq paasissutissiisartoq, Lise Holm-Rasmussen

Ilisimaneqareersutut qinersisoqalerpoq tamannalu Naalakkersuisoqarfimmi suliaassat arlaqartut unitsinneqaral-larnerannik kinguneqarpoq.

Sulisoqarneq pillugu suligasuartussamik suleqatigiis-sitaliornikkut suliniutit unitsinneqarallaput. Suleqatigiis-siat suliatik aqutseqatigiinnut ingerlateqqinneqartussan-ngorlugit naammassereerpaat.

Ilaatigut sullivimmi avatangiisinut -piginnaanngorsar-tuarnissamik periarfissinneqarnissamut- sulisoqarnikkut ingerlatsinerup aaqiivigisariaqarneranut, meeqqat atuar-tinneqarnerannut, ineqarnermut meeqqanullu paaqqinnit-tarfeqarnermut tunngasut- tigussaasut arlalissuit aqutse-qatigiinnit naliliivigisassanngorlugit innersuussutit piareersimapput.

Qinersereernerup kingorna aqutseqatigiit sulisoqar-neq pillugu suleqatigiissitami suliaq nangissavaat Naalak-kersuisunullu innersuussuteqarlutik. Tamatuma kingorna innersuussutit suut piviusunngortinneqassanersut Naal-kersuisunit aalajangiivigineqartussanngussapput.

Suligasuartitami sulinerup qanoq isikkulimmik ingerlaq-qinnissaa qinersereernerup kingorna aatsaat paasinarsis-sammat, Naalakkersuisoqarfiup qaqugu tamatuma pinis-saa oqaatigisinnaanngilaa.

Qinersineq aningaasanut intsisissap suliarineqarne-ranut aamma kalluaavoq. Naalakkersuisoqarfik peqqin-nissaqarfiullu qullersaqarfia suleqatigiillutik iluarsisari-allit suliaaraat. Iluarsisari-allit tassaasinnaasarput akit akissar-siallu qaffannerisa nassatarisaannik aningaasartuutissa-nut missingersuutit, ukiunut inatsisissap atuuffissaan-ut niksinneri, suliaannik naalakkersuiner-mut tunngassute-qanngitsunik nalunaarsuineq il.il. Naalakkersuisut nutaat ivertinneqarneranni politikikkut anguniagassatut siunni-ussat naapertorlugit tulleriiaarneqassapput. Juuni juulilu qaammat Naalakkersuinikkut anguniakkatut tulleriiaakkat naapertorlugit aningaasaqarnermut inatsisissatut siun-nersuut ukiamut ataatsimiinnissamut piareerlugu suliar-i-neqassaaq.

Nyt fra Departementet

Af informationsmedarbejder, Lise Holm-Rasmussen

Som bekendt er der blevet udskrevet valg, hvilket har sat en midlertidig stopper for mange af de arbejdsopgaver vi sidder med i Departementet.

Valget betyder, at Task Force arbejdet er blevet ud-skudt. Arbejdsgrupperne er færdige med deres arbejde, som nu ligger klar til styregruppen. Resultatet er en lang række konkrete anbefalinger om blandt andet arbejdsmil-jø, kompetenceudvikling, personaleadministration, skole, bolig og børnepasning ligger klar til styregruppen. Efter valget kan styregruppen genoptage arbejdet i Task For-cen og komme med deres anbefalinger til Landsstyret. Herefter er det op til Landsstyret at beslutte, hvilke anbe-falinger, der skal føres ud i livet. Det videre arbejde i Task

Forcen afhænger af det politiske landskab efter valget, hvorfor Departementet ikke kan sætte tidsfrister for det videre arbejde.

Pga. valget er finanslovsprocessen også ændret. På nuværende tidspunkt arbejder Departementet sammen med Sundhedsledelsen om at få de tekniske ændringer på plads. Tekniske ændringer er f.eks. pris- og lønfrem-skrivning, ændring af årstal, tilpasning af aktivitetstal m.v., som ikke er politiske. Når det nye Landsstyre tiltræder, er hele området derfor klart til politiske omprioriteringer eller nye tiltag. I juni og juli vil der blive arbejdet med Lands-styrets prioriteringer sådan, at der ligger et finanslovsfor-slag klar til efterårssamlingen.

Sukkorneq pillugu suliniuteqartunit nutaarsiassat

Pitsaassuseq sukkornermullu ersiutaasartut

Napparsimasut ataasiakkaat pillugit allattugaatinut qara-saasiakku nalunaarsuivimmi sukkornermut ersiutaasartut tunngavigalugit sullissineq, sinerissami sumiiffinni tamangajanni atorpeqalerpoq. Taa-maasilluni ineriartortitsinissaq pitsaassutsimillu qulakke-erisinnaaneq tunngavissinneqarpoq. Sukkornermi ersiutit tunngavigalugit nakorsiaritseriaaseq tamakkiisumik paa-ssutissiissutaavoq, sumiiffinni assigiinngitsuni nunalu tamakkerlugu sukkortunik malinnaavusinaalluni. Nuna tamakkerlugu paasissutissatut nalunaarusiat apriliip qiteqqunnerani nassiunneqarnerini, nakorsiaritseriaatsip tamatuma atorluarneqarnera erserpoq.

Sukkorneq pillugu quppersakkat paasissutissanik imallit

Sukkornermik immikkoortoq 2-mik nappaatilinnut paasis-sutissaq qallunaatut kalaallisullu oqaasertalik sinerissami sumiiffinnut tamanut nassiussuunneqareerpoq. Paasissu-tissaq taanna sukkortunut ilaqutaannut allanullu soquti-ginnittunut naatsorsuussaavoq. Pisariaqartitsisut piniaq-qissinnaapput.

Aap taqqanut naqitsinera

Aap taqqanut naqitsineranik misisuutit UA-787 marluk angerlarsimaffimmi atorneqarnissaminnut piukkunnartut ilanngullugit nassiunneqarput.

Aap taqqanut naqitsinerata qaffasippallaartup suk-kornermik immikkoortoq 2 mik nappaatilinni nakorsarne-qarnissaa annertuumik pingaaruteqarpoq.

Sukkortut ilinniarfiat peqqinnissaqarfiullu nittartagaa "Peqqik"

Sukkortut ilinniarfiat tassaavoq napparsimasunik arlalin-nik taakkulu ilaqutaannik ataatsikkut ilinniartitsineq. Nap-paatigisaq pillugu paasisaqarneq peqqinnarnerusumik inuuneqarnissamut periarfissisarpoq. Sukkortut ilinniarfi-
ini napparsimasut ilaqutaasalu taamaaqatiminnik attave-qarsinnaanerat periarfissinneqartarportaaq. Kalaallisut qallunaatullu ilinniartitsissutissat kikkunnulluunniit atorne-qarsinnaasut peqqinnissaqarfiup nittartagaata sulisunut immikkoortortaani atuartitsissutissanik katersaasivimmi pissarsiarineqarsinnaapput. Ilinniakkat tunngavigalugit ilitsersuutit, allagaqaasiat assigiissaakkat iluaqutissallu allat tasanissaaq pissarsiarineqarsinnaapput.

Isigagissaaneq

Nuna tamakkerlugu isigagissaasartoq sinerissami sumiif-finnut arlalinnut angalareerpoq. Suliniutip ingerlanneqar-nerani sumiiffiit 10 sinnerlugit sukkornermik nappaatilin-nik innuttallit tikinneqarnissaat anguniagaavoq.

Sap ak. 41 pikkorissartitsinissaq

Novembari decembarilu qaammat 2008 sukkorneq pillu-gu pikkorissartitsineq sinerissami peqqissaaveqarfinit 12-iniit peqataaffigineqartoq iluatsilluarpoq.

Sap ak. 41 -mi pikkorissartitsinissap peqataaffigilluarne-qarnissaa neriuutigaarput. Pikkorissaanissaq pillugu paa-ssutissat peqqinnissaqarfiup nittartagaata sulisunut im-mikkoortortaani takukkit.

Suleqatigiinnitta pitsaasup ingerlaannarnissaa neriuutiga-lugu

Sukkorneq pillugu suleqatigiit sinnerlugit
Michael Pedersen

Nyt fra DiabetesGruppen

Kvalitet og Diabetesprofilen

Diabetesprofilen i æskulap bruges nu i langt de fleste distrikter. Hermed er grundlaget for kvalitetsudvikling og sikring etableret. Diabetesprofilen giver overblik i forbindelse med konsultationen, samt mulighed for at følge op på diabetespatienter både lokalt og nationalt.

Det første landsdækkende udtræk blev udsendt medio april og viste fin tilslutning til diabetesprofilen.

Diabetes brochurer

Den grønlandsk/danske patientvejledning for type 2 diabetes er nu sendt rundt til samtlige distrikter. Den er beregnet til diabetespatienter, deres pårørende og andre interesserede. Flere eksemplarer kan rekvireres ved behov.

Blodtryk

Samtidig er udsendt to blodtryksapparater af typen UA-787, som er velegnede til hjemme blodtryk.

Blodtryksbehandling er en meget vigtig del af behandlingen af type 2 diabetes mellitus.

Diabetesskole og Peqqik

Diabetesskole er gruppeundervisning af patienter og pårørende. Viden om egen sygdom giver mulighed for sundere livsstil. Desuden giver diabetesskolerne mulighed for et forum, hvor patienter og pårørende kan få kontakt med ligesindede/ligestillede med samme sygdom. Der findes undervisningsmateriale på grønlandsk og dansk til fri afbenyttelse i Materialebanken på Peqqik Intranet. På Peqqik Intranet findes også faglige vejledninger og en række andre standardskrivelser og hjælpemidler.

Fodterapi

Den landsdækkende fodterapeut har allerede gennemført en række kystrejser. Det er målet, at alle distrikter med mere end 10 patienter får besøg i løbet af projektperioden.

Kursus i uge 41

Diabeteskurset november december 2008 var en stor succes, hvor 12 distrikter deltog.

Håber på stor opbakning til næste kursus i uge 41. Se kursusbeskrivelse på Peqqik Intranet.

Håber på fortsat godt samarbejde.

Michael Pedersen
DiabetesGruppen

Sammisaq: Attaveqatigiinneq

Allattoq: Lise Holm-Rasmussen, paasissutissiisarfoq

Sulisut amerlanersaat suliffimmi attaveqatigiittarneq pillugu isummersuutissaqartarput peqqinnissaqarfili tamatumunnga tunngatillugu immikkooqartangilaq. Taamaammatt Puilasumi attaveqatigiittarneq ataatartumik sammeneqarnissaa normumilu uani erseqqissaviginissaa pingaartipparput. Attaveqatigiinnermi attavignittoqarlunilu attaveqarfigineqartoqartarmat kingulermik sammigatsigu peqqinnissaqarfimmi attaveqatigiinnerup pitsaanerulersinnissaanut siunnersuutissasinnik noqqaaviginissarsi qinerparput. Normumi uani siunnersuutit uanga suliannut tunngassutillit, tassalu nutaarsiassiivimmu Puilasumut peqqinnissaqarfili nittartagaanut Peqqimmi sulisunut nittartakkamut tunngasut sammissavakka. Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfianut oqariartuutit kigutilersut qullersaannut Frank Senderovitz-imut Puilasumissaq aqqisuisooqataasumut ingerlateqqinneqarput.

Tema: Kommunikation

Af: informationsmedarbejder, Lise Holm-Rasmussen

De fleste medarbejdere har en mening om kommunikationen på deres arbejdsplads, og Sundhedsvæsenet er ingen undtagelse. Derfor valgte vi her i Puilasoq at belyse emnet kommunikation i dette tilbagevendende tema. Da kommunikation både består af afsendere og modtagere valgte vi i sidste tema at indhente jeres forslag til, hvordan vi kan forbedre kommunikationen i Sundhedsvæsenet. I dette nummer gang vil jeg gerne se nærmere på forslagene, som involverer nogle af de områder jeg sidder med – dvs. Puilasoq og Peqqik Intranet. Kommentarerne til Sundhedsledelsen er givet videre til cheftandlæge Frank Senderovitz, som også er en del af redaktionen på Puilasoq.

Peqqinnissaqarfiup nittartagaani "Peqqik"-mi immikkut sulisunut naatsorsuussamut iserniarneq ajornartorsutigaaq? Taamaappat attavigiuk sundhed-it@peqqik.gl

Har du problemer med at komme på Peqqik Intranet? Kontakt sundhed-it@peqqik.gl

Peqqimmi immikkut nittartagaq

Peqqimmi sulisunut immikkut nittartakkap sukkaasuumik ineriartortinneqartup uummaarilluni nutarterneqartuarnissaa suliniutigaarput. Tamanna qulakkeerumallugu Nuummi Nakorsiarfarfimi sukkoq pillugu suliniuteqartup, kigutigissaasut, meeraaqqerisut Nunatsinni Nakorsaaneqarfik, sulisoqarnermi immikkoortortaarfik Dronning Ingrid-illu Napparsimavissuani tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaarfup paasissutissiisarnermi ataqatigiissaarisui, sulisunut nittartakkamut paasissutissanik ikkussisinnaanerannik ilinniartinneqarput. Nittartakkami ilinniakkat tunngavigalugit sullissinermi maleruagassianik ujaarlernerup ajornanginnerulernissaa siunertaralugu, immikkut nittartakkami nutaanik naapertuunnerusunillu aqqutissiivugut. Nakorsartittunut -pilatsittunullu immikkoortortaarfup paasissutissiisarnermi ataqatigiissaarisui paasissutissanik qarasaasiami immikkut nittartakkamut ikkussuisinnaanermik ilinniartinneqareepata, siunissami tamakku tamarmik ataatsimut katersornissaat siunertaralugu, ilinniakkat tunngavigalugit sullissinermi maleruagassat ikkusuunneqassapput. Ajorluartumik immikkut nittartakkami ujarliut pitsaviunngilaq ajornartorsiulli aqqiiviginiarlugu suliniuteqarpugut.

Peqqinnissaqarfimmi pisut pillugit paasissutissanik amigaaqarussu Peqqik.gl-imi immikkut nittartagaq alakkaqullugu kajumissaarpassi. Tusagassiutit nalunaarutit tassuuna saqqummiuttarpagut. Nutarsiassaqaaraangat inniminniikkut nassinneqartalersinnaavusi. Immikkut nittartakkami nutarsiassakippallaasorigussiuk nutarsiasseeqataasinnaanersi isumaliutigisinnaavarsi. Oqaluttuare-rusutanik misigisanik nuannersunik suliniutinillu soqutiginaatilinnik uunga nassiusseqqullusi kajumissaarpassi lh@gh.gl

Peqqik Intranet

Peqqik Intranet udvikler sig hastigt og vi arbejder på at gøre det både opdateret og dynamisk. For at sikre denne udvikling har info-koordinatorer fra DiabetesGruppen på Lægeklinikken, Tandplejen, Sundhedsplejen, Landslægembedet, Personaleadministrationen og Psykiatrien på Dronning Ingrid's Hospital lært at oplægge materiale på intranettet. Derudover har vi lavet en ny og mere logisk struktur for de faglige vejledninger på siden, som skal gøre det lettere at finde rundt i indholdet. Når info-koordinatorer fra det medicinske og det kirurgiske område har lært at oplægge materiale på intranettet, kan alle faglige vejledninger komme derind, så vi i fremtiden har dem samlet et sted. Desværre er søgefunktionen på intranettet mangelfuld, så det problem arbejder vi på at få løst.

Til jer der savner information om, hvad der sker i Sundhedsvæsenet, kan jeg kun opfordre jer til at gå ind på intranettet. Vi publicerer pressemeddelelserne fra Sundhedsvæsenet på siden. I kan ligeledes tilmelde jer de enkelte sider, så I får et nyhedsbrev, når der sker noget nyt. Hvis I synes, at der er for få nyheder på intranettet må I gerne overveje, hvad I selv kan bidrage med. Send gode historier og oplevelser, samt information om interessante projekter til lh@gh.gl

Napparsimavissuarmi pilersaarusiortoqarlunilu sanaartortoqarpoq

Allattoq suliniuteqarnermi ataqatigiissarisooq Thomas Riis

Juunip qaammataani sisamanngorneq siulleg nakorsiar-tarfittaassaq napparnersiussavarput. Nappaanersiortar-neq qangaaniilli ileqquuvoq. Sanaartorfinni kran-it innaal-lagissamoortut atulinngikkallarmata illuliornermi qaliap napparneqarnissaa ulorianaateqarnerpaajusarpoq. Quas-suttooq kingulleq inissinneqareeraangat sanatitsisoq sanasuminik avatiminnik annaasaqaratik suliainnik naammassinnissimanissaannik neriuuteqarfiginartunik nalliuttorsortitsisarpoq

Nakorsiarfarfik tamarmi quassuttuunik sukalerlugu sananeqassamat illuliatut allatulli iluseqarani qaliaqan-gimmat nappaanersiorinissap isumaa pisarnermit allaa-nerussaaq. Sanaartornerup kinguaattuulaarnissaa naat-sorsuutigineqarsinnaasutut isikkorqaraluaq, taamaattoq aappaagu aggustip qeqqani iserterfiginissaa ilimanarsin-naavoq.

Pinasuartumik suliaritittarfiup pilersinneqarnissaa, aqutseqatigiinnit Naalakkersuisunit, Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfianit AP Møller-illu aningaasaateqarfianit suli-niummut aningaasaleeqataasumit peqataaffigineqartu-mik, aalajangiivigineqarpoq.

Aqutseqatigiit ukioq manna marsi qaammat ataatsi-miinneranni suliniummut siunnersuut akuerineqarpoq. Suleqatigiissitat CF Møller-ip titartaasarfia Århus-imiittoq Rambøll Kalaallit Nunaanniittoq innaallagialersuiner-mut atatillugu ingeniørir Spangenberg & Madsen taamanili su-liniummik ingerlatsipput. Sanaartugassaq pillugu paasis-sutissat naapertorlugit sanaartornerup ukioq manna ag-gustimi aallartissinnaanissaa siunertaralugu, juunip qeq-

qani suliarinnittussarsiuunneqarnissaa pilersaarutaavoq.

Pinasuagassanut suliaritittarfiissamik suliarinnittussat isumaqatigiissuteqarfigineqareerpata siulliullugu ambu-lancit issimaffiat piiarneqassaaq utaqqiisaagallartumillu ambulanceqarfiissamik pilersitsisoqassalluni, TNT-milu titartaasartut tamatumingga suliakkerneqarput.

Taassuma saniatigut illussanik titartaasarfiup Tegne-stuen Nuuk Timimik sungiusaaviup Pillorissaaviullu allan-gortinneqarnissaat sularaa sullivimmilu avatangiisit naammagineqanngeqimmata annertuumik allanngortite-rinissaq aalajangiunneqarpoq. Napparsimavissuup isaa-riartaasaaniit nakorsaataasivittaassamat nakorsiarfarfit-taassamullu attaveqalissaaq.

Suliassatut pilersaarutit pisariunersaat tassaavoq pi-nasuagassanut suliaritittarfiornissaaq. Nakorsiarfarfittaas-saq ilimagisamiit akisunerujussuusussaavoq suliassallu pisariallit allat ilanngukkaanni pinasuagassanut suliarittar-fissamat aningaasartuutissatut missingersuusiata naam-mattusaagassarujussuanngorput. Suliarinnittussarsiuus-sereernissap tungaanut siunnersortitta missingersuutaat suli nalorninaatillit aallaavigisariaqarpagut. Aningaasar-tuutissat naammatusaagasarujussuunerat immikkut ajuu-saarnartutut taasariaqarpoq. Pinasuagassanik suliaritittar-fissap iluatsinnissaa pillugu nunarsuarmi aningaasarlion-nerup nuanatsinni sanaartornikkut aningaasartuutinut sunniunnissaa neriuutigaarput- tamannali oqaatigiumi-naakkallarpoq.

Suliarinnittussarsiuussinerup naammassineqarnis-aanut qilanaartut arlalissuuvugut.

Der bygges og der projekteres på DIH

Af projektkoordinator Thomas Riis

Første torsdag i juni holder vi rejsegilde i den nye lægeklinik. Rejsegildet er en gammel tradition. I tiden før de elektriske kraners indtog på byggepladsen var den farligste tid i byggeriet de dage, hvor man rejste tagkonstruktionens tunge spær. Når sidste spær var på plads indkaldte bygherren til gilde til ære for de håndværkere, som forhåbentlig alle havde overlevet processen med lemmerne i behold.

Da hele lægeklinikken bliver bygget som én stor spærkonstruktion, og altså ikke har normale "facader" som taget skal sættes op på, bliver rejsegildet denne gang til en lidt mere luftig oplevelse end vi er vant til. Det ser ud til at byggeriet er kommet en smule bagefter tidsplanen, men det er ikke usandsynligt at vi kan overtage bygningen planmæssigt midt i august næste år.

De overordnede beslutninger for etableringen af akutcenter bliver truffet i en styregruppe med repræsentanter for Landsstyret og Sundhedsvæsenet, samt for AP Møller-fonden som er medfinansierende på projektet. På styregruppens møde i marts i år blev projektforslaget godkendt for det kommende akutcenter. Siden da har projektgruppen som består af CF Møllers tegnestue i Århus, Rambøll Grønland og el-ingeniørfirmaet Spangenberg & Madsen arbejdet på hovedprojektet. Det er planen at projektet skal sendes ud i offentligt udbud i midten af juni, så byggeriet kan indledes i august i år.

Når der er skrevet kontrakt om akutcenteret, er den første aktivitet nedrivning af den eksisterende ambulancegarage, hvorefter vi skal have etableret nogle midlertidige forhold for ambulancerne. Her er arkitekterne TNT Nuuk sat i gang ved tegnebordene.

Sideløbende projekterer Tegnestuen Nuuk en ombygning af Fysio- og Ergoterapien. Der skal etableres en gennemgang fra DIHs hovedgang til det nye landsapotek og lægeklinikken, og da de fysiske forhold er meget utilfredsstillende, er det besluttet at gennemføre en større ombygning af lokalerne.

Langt den tungeste del af de planlagte aktiviteter er etableringen af akutcenteret. Lægeklinikken bliver meget dyrere end forventet, og sammen med de øvrige nødvendige byggeaktiviteter er budgettet for akutcenteret under stærkt pres. Indtil der har været afholdt licitation, kan vi kun styre efter vore rådgiveres økonomiske overslag, hvilket giver en del usikkerheder på budgetterne. Det er særlig ubehageligt, når økonomien er meget stram. For akutcenterets skyld håber vi, at den internationale økonomiske afmatning slår igennem i den grønlandske byggebranche, men vi ved intet med sikkerhed endnu...

Vi er mange der glæder sig til licitationen er overstået.

Tinnersaatit

Puilasumi normumi matumani Morten Mikaelen Qaortumi aaviisarfimmi aavisartut atorfeqartoq tinnersaasuvoq.

Apeqqut 1

Sinerissami napparsimavinni arlalinnik sulisoqarpoq napparsimavimmi suliassanut tunngatillugu immikkut ilisimasalinnik soorlu qinnguartaaneq ilisimajunnaartitsisarneq/sinititsisarneq aaviaasernerlu. Tassanngaannaq pisoqartillugu inuit taakku immikkut ilisimasallit pissarsiarisinaanngikkaanni periutsit suut atuutilersinneqassappat? Assersuut: Peqqissaasoq sinititsisartoq taartaagallartoq napparsimalerpat pinasuartumillu suliarittariaqalerluni, napparsimaviup sinititsisartuata aalajangersimasumik atorfeqartup sulinngiffeqarnerata nalaani, periutsit suut atuutsinneqassappat?

Akissut: Nakorsat peqqissaasuullunniit kinguleruttut soriarsinnanngippata pisoq naatsorsuutigereernej ajornatut nallertariaqarpoq qanorlu iliuseqarnikkut inuup inuunerata annaaniarnissaa isumagiarneqartariaqalerluni. Pineqartup napparsimavimmi qaninnermi suliarineqarsinnaanera Dronning Ingrid-illunniit Napparsimavissuanut pinasuartumik ingerlanneqartariaqarnera naliliivigisariaqarpoq. Taama naatsorsuutigeriingisamik pisoqartillugu kikkut tamarmik pisinnaanertik tamaat atorlugu inuup inuuneranik annaasiniartarput. Kalaallit Nunaanni sumiiffinni arlalinni ullumikkut sinititsisartunik peqqissaasoqanngilaq, taamaammallu ullumikkut napparsimasut ilaat Dronning Ingrid-ip Napparsimavissuanut pinasuartumik angallanneqartariaqartarput.

Apeqqut 2

Napparsimasunut ataasiakkaanut tunngatillugu allatugaatit qarasaasiamut immiussat, aaviisarfimmi misissugassanik qarasaasiakkut inniminniinnaaneq, peqinnissamik sullissinnermi qarasaasiamut nalunaarsuivik, qarasaasiaq atorlugu qinnguartaanermi assinik nassiussisinaananeq tamarmik immikkut iserfiginiagassaapput. Piffisangaatsiaq atorlugu tamanna pisarpoq iserniarnermilu immikkut paasiuminaallisakkamik iserniuteqarnissat eqqaamasassat amerlaqalutik. Siunissami tamakku amerlanersaat tamakkerlugillunniit ataatsimuulersinneqarsinnaanerat Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfiani eqqarsaatigineqarsinnaava?

Akissut: Naagga immikkoortut tamarmik pisariaqartitsinerput naapertorlugu ataatsimuulersinneqarfigisinnasaannik nassaarnissaq piviusorsiornerunngilaq. Qarasaasiamili nalunaarsuiffinnut assigiinngitsunut iserniartarnej aniniartarnerlu arlaatigut ajornannginnerulersinneqarsinnaavoq immikkoortut tamaasa ataasiaannarluni iserfigineqarsinnaasunngortinnerisigut. Bispebjerg-ip Aarhus-illu Napparsimaviini assigiinngitsunik marlunnik

iserfigineranniit sekund-tialuit qaangiunneranni programminut tamanut atorneqarsinnaalersitsisartut atuutilersinneqarput.

Periarfissanik allanik ujartuitaluta qulaani taaneqartunik periarfissaqalernissaq sulissutigaarput. Qarasaasiami nalunaarsuiffinnut assigiinngitsunut iserniarnermut aniniarnermullu piffissaq atornagu peqqinnissamik sullissisut piffissartik toqqaannartumik napparsimasunik sullissinnermut atulerpasuk aatsaat naammagilissavarput.

Apeqqut 3

Paasissutissanik katersivimmuut attaveqaat! Sinerissami sulisuusugut qarasaasiakkut paasissutissanik katersivimmuut attaveqarniartarnerput ajornartorsiufigaarput. napparsimasut ataasiakkaat pillugit allatugaatinik atuarniarutta, aaversinnerit akissutaat assigisaallu atuarniarutsigik naammagittartuusariaqarpugut. Ullut ilaanni attaveqarniarnej ima kigaatsigisarpoq napparsimasunik sullissigausarinnaanitsinnut akornusiisarluni. Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfiani tamanna ilisimaneqarpa? Qullersaqarfik ajornartorsiummik aniguiarluni qanoq iliuseqarpa?

Akissut: Peqqinnissaqarfimmi qarasaasiakkut attaveqaatit eqqaassagaanni assigiinngitsorpasuuq. Peqqissaaveqarfimmi/napparsimavimmi internet atorniaaraanni paasissutissanillu allanik qarasaasiami toqqortarineqartunik aallerniaaraanni, paasissutissanik ataatsimoortunik aallerfissamut iserniaqqaartariaqartarpoq. Aqqut MPLS atorlugu Tele Greenland imiit Nuummi qarasaasiaqarfik atuisunik nakkutilliivik aqqutigeqqaarlugu tamanna aatsaat pisinnaasarpoq. Immikkoortoq kingulleq eqqarsaatiginnaraanni uigulerillutik pisuni ikinnerpaamik 10-ni ajornartorsiufiginik pilersaqarsinnaavoq. Sinerissami qarasaasiat paasissutissanik toqqortarineqartunik aallerfiusartut sinerissamiittut oqaluttuarisaanermik soqutigisalinut soqutiginaateqalereersimammata, taakku taarserneqarpat ilaatigut qarasaasiami nalunaarsukkanut iserniartarnej sumiiffinni uppernarsarneqarsinnaalissaaq.

Tele Greenland-ip siora sakkortusaavinnik anneruumik nutarterivoq ullumikkulli qarasaasiakkut napparsimavimmiit sakkortusaaviup tungaanut aqqut amitsuarsuuvoq. Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfianit tamanna ulluni makkunani allanngortinniarnejarpoq, taamaasilluni sinerissami qarasaasiat paasissutissanik aallerfiusartut nutaat Nuummumut attaveqarnissamut aqquaat silinnerulersinneqassaaq. Taamaasiornikkut qarasaasiillu pisoqalimasat atortullu allat attaveqarniarnikkut kigaallisaataasut taarsersornerisigut sukkanerusumik attaveqartoqarsinnaalissaaq. Qarasaasiakkut attaveqatigiinnermi unittoortarnej utaqqisarnerillu pinaveersimatinniarlugit Telep sakkortusaaviit piorsaavigiuassagaai neriutigiinnassavarput.

Stikpillen

I dette nummer af Puilasooq er det Morten Mikaelson, der stiller spørgsmål til Sundhedsledelsen. Morten er bioanalytiker i Sundhedsvæsenets Laboratorium i Qaqortoq.

Spørgsmål 1

Kystsygehusene har op til flere personer, der har specialiseret sig i sygehusets områder og apparater, f.eks. røntgenudstyr, anæstesi, blodbank. Hvilke procedurer træder i kraft, hvis der opstår en akut situation, hvor man har brug for disse personers ekspertise/kundskaber, men ikke kan få fat i dem?

Eksempel: Hvilke procedurer træder i kraft, hvis en vikarierende anæstesisygeplejerske bliver syg og skal opereres øjeblikkeligt mens sygehusets anæstesi-sygeplejerske holder ferie?

Svar: Hvis lægerne eller de sygeplejersker, som er tilbage, ikke kan håndtere situationen er det en slags Force Majeure situation, hvor man må se på, hvordan man bedst kan redde patienten. Man må vurdere, om patienten kan opereres på det nærmeste sygehus eller om han eller hun skal evakueres til Dronning Ingrid's Hospital. I en Force Majeure situation er alle indstillet på at gøre deres yderste for at redde et liv. Mange steder i Grønland er der ikke anæstesisygeplejersker, så allerede i dag skal nogle patienter overflyttes/evakueres til DIH.

Spørgsmål 2

Vi har et elektronisk journalsystem, laboratorierekvisitionssystem, sundhedsbase og røntgensystem, som kræver hver deres eget login. Det tager en del tid at logge sig ind i alle disse systemer, og man skal huske mange adgangskoder. Kan det tænkes at Sundhedsledelsen i fremtiden vil anskaffe et enkelt elektronisk system, som indbefatter flere eller alle disse systemer?

Svar: Nej, det er urealistisk at tænke sig, at vi finder et produkt, hvor alle delelementer lever op til vores behov. Alt det log-in og log-off på flere forskellige systemer kan dog forbedres med et eller andet system, hvor single sign-on bliver muligt. Bispebjerg Hospital og Aarhus Sygehus har indført to forskellige former for tynde klienter, hvor alle programmer er aktive sekunder efter man logger ind. Det er noget af det, som vi arbejder hen imod samtidig med, at vi kigger efter alternative muligheder. Vi bliver først tilfredse når sundhedsfagligt personale bruge tiden til patientkontakt frem for log-on og log-off.

Spørgsmål 3

Netværks-forbindelse! Vi på kystsygehusene oplever, at netværks-forbindelsen ikke er optimal. Vi må væbne os med tålmodighed for at kunne læse patienternes journaler, laboratorieinformation osv. Visse dage kan netværksforbindelsen være så langsom, at det kraftigt forhæler vores evne til effektivt og hurtigt at behandle patienter. Er Sundhedsledelsen bekendt med dette problem? Hvilke tiltag arbejder Sundhedsledelsen med for at løse problemerne?

Svar: Når vi taler om IT netværk i det Grønlandske Sundhedsvæsen, så taler vi om mange forskellige forbindelser. Lokalt på sygehusene har vi i dag servere, som man skal logge sig på for at kunne se netværksdrev og bruge internettet. Dette kan kun lade sig gøre via vores MPLS linje via Tele Greenland til en hovedserver i Nuuk, som holder styr på brugertilladelser. Alene ved det sidste er der mulighed for problemer i mindst 10 led. Da vores servere på kysten allerede har historikernes interesse, så vil udskiftningerne af disse blandt andet medføre at log-in kan verificeres lokalt.

Sidste år opgraderede Tele Greenland radiokæden betydeligt, men i dag er IT-linjen ud af sygehuset til radiokæden meget tynd. Det er Sundhedsledelsen ved at ændre på i disse dage, så nye servere på kysten får en bredere forbindelse til Nuuk. Dette tiltag vil sammen med udskiftninger af gamle PC'er og andet udstyr, som sløver vores forbindelse, efterhånden give en hurtigere forbindelse.

Vi kan kun håbe på, at Tele vil optimere radiokæden yderligere, så der ikke opstår flaskehalse og kortvarige afbrydelser, som generer IT-trafikken.

#1

Ilisarititsineq: Nanortallip Peqqissaaveqarfia

Allattoq peqqissaasoq Agnete Brøgger

Nanortalik Qaqortoq, Narsaq og Narsarsuarlu tassalu Kommune Kujalleq kommuneqarfiit kujallersaraat minnersaralugulu. Nanortallip illoqarfia illoqarfinnit kujallersaasoq 1427-inik innuttaqarpoq. 100 km-it Nunap Isuanit avannamut kippasissumiilluni Tasermiut Kangerluata paa-vani qaqqarsuarnit kusanaqisunit ungalusimalluni. Aqqa Nanortalik isumaqarpoq nanoqarfik. Nannut sikorsuarnut uiartunut ilaallutik kitaata kujataanut annguttarput.

Kalaallit Nunaanni gultisiorfik Nalunaq maanna matu-neqarsimalersoq Nanortallip avannaani 30 km-isut unga-sissusilimmiippoq. Aalisarneq, piniarneq savaateqarnerlu inuutissarsiutit pingaarnersaraat.

Klima imaannaanngitsuvoq silalu allanngoriataarsinnaasarluni. Piffissap sivikitsup iluani seqinnarilluni anoreqanngierarluni anorersualeriataarsinnaasarpoq aninissarlu navianarsisnaasarluni.

Nunaqarfiit savaateqarfili

Nanortallip peqqissaaveqarfia tallimanik nunaqarfeqarpoq arfinilinnillu savaateqarfeqarluni innuttaasut ataatsimut katillutik 711-upput. Nunaqarfiit annersaraat Alluitsup Paa 322-inik inoqartoq (Alluitsumi inuit 8 ilanngullugit). Aappilattoq 134-inik inulik Tasiusarlu 78-inik inulik (savaateqarfiit pingasut 15-inik inullit ilanngullugit) Ammassivik 71-inik inulik (savaateqarfiit marluk 21-inik inullit ilanngullugit) Narsarmiit (Narsaq-kujalleq) 106-inik inulik.

Alluitsup Paani Peqqissaveqarfik peqqissaasumik peqqissaanermik siammarsaasumik oqalutsimillu sulisoqarpoq. Napparsimasunut ataasiakkaanut tunngassutillit allattugaatini qarasaasiaq atorlugu paasissutissanik nalunaarsuillunilu aallersinnaaneq atuuppoq.

Nunaqarfiit allat sisamat immikkut tamarmik nunaqarfimmi peqqissaanermik sullissisumik arnamik nakorsaatilerisoqarput. Taanna nunaqarfimmi najugaqartut napparsimavimmut attaveqaatigaat. Oqarasuaat fax-iluunniit atorlugit attaveqatigiittoqartarpoq, siunissamili qarasaasiakkut nakorsiartitsissut Pipaluk atorlugu attaveqatigiinneq pitsannguuteqassaaq. Taamaasilluni immitsinnut qaninnerulersutut misigissaagut nakorsaariaaserlu pilertornerulerlunilu pitsaanerulissaaq.

Nunaqarfinni peqqissaanermik sullissisut napparsimavimmi sulisut peqatigalugit, sapaatip akunnera peqqissaanermi tunngaviumik ilisimasassanik attaveqatigiinnerlu pillugit pikkorissartinneqarput. Maannalu Pipaluup atornissaanut pikkorissartussanngorlutik.

Nunaqarfimmi tassanngaannaq peruluttoqalersillugu, napparsimasoq sikoqarnera silalu apeqqutaatillugit, angallammik qulimiguulimmilluunniit pinasuartumik angallanneqartariaqartarpoq.

Napparsimavimmi sulisut 35-it missiliorlugit amerlasuseqarput taakkunannga 20-it missaat peqqissaanermik nakorsaanermillu suliaqartuullutik taakkulu pingajarterutaat ilinniarsimasuunatik. Peqqissaanermik siammarsaasut, peqqissaanermi ikiortit sundhedsassistentillu tamarmik immikkuullarissunik suliaqartuupput. Tassaasunik peqqumaateqarnek, pilattaavimmi ikiortaasarneq, qinguardaasarneq, meeraaqqerineq, tarnikkut nappaatilinnik sullissineq, kinguaassiuutitigut nappaatilinnik sullissineq, naartusunik ernisunillu sullissineq kiisalu sukkortunik sakialluttunillu sullissineq. Peqqissaasoq sakialluummut immikkut ilisimasalik, kujataanilu sakialluummik nappaatilinnik sullissinermi ataqatigiissaarisuusoq, Nanortallip Napparsimavianit aallaaveqartumik sullissivoq.

Amerlanerit ukiorpanni sulisuusimapput misillitagaqarlualersimallutik sullerissuullutillu. Napparsimavimmi peqqissaasut ningiuta saniatigut marlunnik peqqissaasoqarpoq. Ningiuusup nakorsaatini innimniisarneq akisussaaffigaa sinititsisartutullu immikkut ilinniarsimasuunera nappersimavimmi sulinermut iluaqutaqaaq.

Napparsimavimmi aaviisartoqarpoq ingerlalluuartumillu aavisarfeqarluni. Pingasunik portoreqarpoq, allarpasuarnittaaq suliaqartartumik kiassaatilerisoqarpoq.

Napparsimavik peruluttunut inissaq ataaseq ilanngullugu uninngasunut 15-inut inissaqarpoq.

Sukkortunik sullissisussanik suleqatigiissitaliorneq aallataruttulerpoq. Suleqatigiittut ataasiusutut misigisimaneq piviusunngorpat nuna tamakkerlugu siunniussanik suliniuteqarnissaaq maleruagassiornissarlu pimoorunneqalissapput.

Qullersaasut sillimaniarnermilu ataatsimiititaliaq sullivimmi avatangiisinut tunngatillugu inatsisitigut piunasaqaatit naapertorlugit, suliffimmi avatangiisit timikkut tarnikkullu sunniuteqartarnerat pillugu nalilersorneqalerutorput nalilersuineri sulinngitsoortarneq siulliullugu sammineqarluni. Suliffimmi avatangiisit pitsaanerulersinnissaat pingaarnertut anguniagaavoq.

Peqqissaaveqarfik marlunnik nakorsaqaqarfiuvoq. Amerlanertigut taartaagallartartunik nakorsaqaqartarpoq. Juuni qaammat 2009 aalajangersimasumik atorfeqalersussamik arnat ilumikkut nappaataannut immikkut ilisimasalimmik nakorsaqaqalissaaq. Nakorsat qullersaat ukiup qaammataani 6-ini sulisartoq aappiullugu nakorsaqaqarnikkut patajaannerusumik nakorsaanermilu ataqatigiinerusumik ingerlalerinissaaq ilimanaateqalerpoq.

#2

Portræt: **Nanortalik sundhedsdistrikt**

Af sygeplejerske v. Nanortalik Sygehus, Agnete Brøgger

Nanortalik hører sammen med Qaqortoq, Narsaq og Narsarsuaq til landets sydligste og mindste kommune, Kommune Kujalleq. Nanortalik by har i dag 1427 indbyggere og er landets sydligste. 100 km nordvest for Kap Farvel ligger den, omgivet af smukke fjelde og bjerge i udmundningen af den store Tasermiut fjord.

Nanortalik betyder stedet, hvor der er isbjørne. Isbjørnen kommer med storisen. Den lader sig transportere af de flere meter tykke isflager, der om sommeren bevæger sig langs østkysten og fortsætter op langs den sydlige vestkyst.

Landets eneste guldmine ligger i Nalunaq 30 km nord for Nanortalik. Den er nu lukket. Hovederhvervet i distriktet er fiskeri, fangst og fårehold.

Klimaet er barsk og vejret lunefuldt. Det kan på kort tid skifte fra stilhed med høj sol til storm eller orkan, hvor det kan være risikabelt at færdes udendørs.

Bygder og fåreholdersteder

Nanortalik sundhedsdistrikt har 5 bygder og 6 fåreholdersteder, som tilsammen udgør en befolkning på 711 personer. Den største bygd er Alluitsup Paa med 322 beboere (inkl. Alluitsoq med 8 beboere). Aappilattoq med 134 beboere og Tasiusaq med 78 beboere (inkl. 3 fåreholdersteder med 15 beboere.) Ammassivik har 71 beboere (inkl. 2 fåreholdersteder med 21 beboere.) I Narsamijit (Narsaq-kujalleq) er der 106 beboere.

Alluitsup Paa sygeplejestation bemannes af en stationssygeplejerske, en sundhedsmedhjælper og en tolk. EPJ systemet Æskulap er indført.

De andre fire bygder har medicindepot, som hver administreres af en kvindelig bygdesundheds-arbejder. Hendes opgave er at være bindeled mellem beboer og sygehuset. Kommunikationen til bygderne foregår via telefon eller fax, men i fremtiden vil kommunikationen blive forbedret ved hjælp af telemedicin apparatet Pipaluk. På den måde effektiviseres behandlingen og afstanden mindskes.

Bygdesundhedsarbejderne har sammen med hospitalsmedarbejderne gennemgået en uges praksisrelateret kursus i basal pleje og kommunikation. Nu skal bygdesundhedsarbejderne klædes på til at betjene Pipaluk.

Ved akut sygdom i bygden må patienten evakueres. Det foregår enten med båd eller helikopter, afhængig af is og vejrforhold.

Der er ca. 35 ansatte ved sygehuset. Heraf er ca. 20 ansat på pleje- og behandlingsområdet, hvoraf ca. en tredjedel er ufaglærte. Sundhedsmedhjælpere, sundhedsmedhjælpere og sundhedsassistenter har deres respektive område at betjene. Det drejer sig om depotet, operations-

afdelingen, røntgen, sundhedsplejen, psykiatrisk sygepleje, venera, det obstetriske område samt diabetes- og TB området. TB-sygeplejersken, der har ansvar for koordinering af TB behandlingen i hele Sydgrønland, har sin base ved Nanortalik sygehus.

De fleste har været ansat i en årrække og har opbygget stor erfaring og dygtighed. Der er to sygeplejersker, foruden afdelingssygeplejersken. Sidstnævnte har ansvaret for bestilling af medicin. Hun er ligeledes uddannet anæstesisygeplejerske, hvilket er et stort plus for stedet.

Sygehuset har en bioanalytiker og et velfungerende laboratorium. Der er 3 portører og en varmemester med mangeartede funktioner i det daglige.

Sygehuset har 15 sengepladser inkl. akut stue.

Stedets diabetesteam er i sin vorden. Når team-ånden bliver etableret, kan der mere effektivt arbejdes med de landsdækkende strategier og retningslinjer.

Ledelsen og sikkerhedsgruppen arbejder lige nu med APV, hvor fravær er det første analyseområde. Det primære formål er en ændring og forbedring af arbejdsmiljøforholdene.

Sundhedsdistriktet har to lægestillinger. De er fortrinsvis blevet besat af vikarlæger. Fra juni 2009 får stedet imidlertid en fast læge, som er gynækolog. Samtidig med at vores "faste" chefdistrikts-læge er på stedet 6 af årets 12 måneder, er der nu udsigt til stabilitet og kontinuitet i behandlingen.

1 Nanortalip Napparsimavia

Napparsimavik 1996-imi sananeqarpoq. illu assignnngitsorpassuar-nik suliaraqarfiuvoq. Kigutitervik napparsimaviup ilaaniippoq. Napparsimavimmit isikkivigaagut imaq sikut qaqqarsuillu tupinnaannartut.

1 Nanortalik sygehus

Sygehuset er opført i 1996. Et lille sted med mange funktioner. Tandklinikken ligger i den ene ende af bygningen. Fra sygehuset får man en fantastisk udsigt til vand, is og bjerge.

#2 Mount Fuji!... qanorli ateqaraluernerpa?

Isikkiviulli tamatuma napparsimasumut qanoq peqqississutaasin-naatiginera nalunarpoq. Misigisaqarfiuvorli: Piniartup maannalu ajo-runnaarsinneqarsinnaanngitsumik nappaateqalersimasup ullaralaaq puisinik pingasunik takusimalluni, inip uninngavimmi igalaaavaniit aallaasinnaagaluarlugit namminerli inuinnarnissaminut iluaqtuginavinaragit oqaluttuuppaanga.

#2 Mount Fuji!... eller hvad er det nu, det hedder?

Det står endnu hen i det uviste, i hvor høj grad en sådan udsigt befordrer heling hos den syge. Men oplevelser giver det i hvert fald. En fanger, nu terminalt syg patient fortalte, at han en meget tidlig morgen havde fået øje på 3 sæler. Selvom han så kunne plaffe dem ned fra sit vindue i sygestuen, så ville det ikke fremme hans eget livs opretholdelse.

Allattoq: Susanne Corydon Harritsø

Februaari qaammat Peqqinnissaqarfiup aqutsisuisa attaatsimeersuarneranni peqqinnissaqarfiup aaqqissuuteqqinneqarnissaata aallartisarneqarnissaata piviusunngortinneqarnissaa aalajangiunneqarpoq. Aaqqissuusseqqinnissaq pisariitsumik oqaatigalugu peqqissaaveqarfiit ullumikkut 16-iusut immikkoortortanut tallimanut eqiterunneqassapput. Immikkoortortat kommunerujussuanngortunut tamakkiinngikkaluamik malinaallutik ima isikkoqalissapput:

- Nanortalik, Qaqortoq Narsaq
- Ivitut, Paamiut, Tasiilaq, Ittoqqortoormiit Nuummilil Nakorsiartarfik
- Maniitsoq Sisimiut
- Qeqertarsuaq, Aasiaat Qasigiannuguit
- Ilulissat, Uummannaq, Upernavik Qaanaaq

Ilisimasat piginnaanerillu atorluarneqarnissaat, avatangiisit ilinniakkat tunngavigalugit sullissinermi attaveqatigiinnerusinaanermut avatangiisinik periarfissinissaq, Peqqinnissaqarfiup aaqqissuuteqqinneqarnissaanut aalajangermut siuntertaavoq. Peqqissaanermi ilinniakkat suugalugit tunngavigalugit peqqinnissakkut sullinneqarnerup ataavarnernissaa eqiterutitsinikkut periarfissinneqassaaq eqiteruffiusumilu nukittuumik aqutsineq qulakkeerneqassalluni.

Ilinniartuorsimasunik sumiiffinnilu sulisooreersunik suliasanut piukkunnarsaallutik ilinniartitseqqissinnaasunik sulisusarsinissaanaa aaqqissuusseqqinnikkut eqiterutitsinerup ajornannginnerulersissinnaassagaa neriuutigaarput. Taamaasilluni sulisut taarseraattarnerat sumiiffinni sanngeequtaavallaarunnaassaaq. Peqqinnissaqarfiup immikkoortuisa eqiterutisillugit aaqqissuuteqqinnerisa, pisariaqaraangat sulisutigut alatiqullu ikioqatigiissinnaaneq ajornannginnerulersissavaataaq.

Misiligitigalugu eqiterutitsineq

Ataatsimeersuarneq naammassiniarimart immikkoortortat marluk misiligitutit aallartippat tassalu Maniitsoq/Sisimiut kiisalu Aasiaat/Qeqertarsuaq/Qasigiannuguit taakkuuppullu aallatinissaminut pilinerpaat maannalu maaji qaammat angusaqangaatsiarersimallutik. Maniitsoq/Sisimiut nakorsaqarnikkut Ove Rosing Olsen-imit akisussaaffiqeqalerput Maniitsumi sivirusumik aalajangersimasumik nakorsaqarfiusimannigsumi tamanna qujamasuutigineqarpoq.

Nuna tamakkerlugu immikkut ilisimasalinnit sullinneqarneq

Immikkut ilisimasaqarfigalugit akisussaaffiit katiteruffiusunut siammarnissaasa piareersarneqaleruttornerannik, aaqqissuusseqqinneq Dronning Ingrid-ip Napparsimavissuani immikkoortortanut ukuusunut sunniuteqarpoq:

- Pilattaanermut tunngassuteqartunut immikkoortortaq
- Nakorsartinnermut tunngassuteqartunut immikkoortortaq
- Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaq
- Kigutigissaanermi immikkoortortaq

Immikkoortortat taakku immikkut ilisimasaqarfittut inissimassapput, nakorsat peqqissaasut allallu immikkut ilisimasatik tunngavigalugit sutigut tamatigut siunnersuullutillu malerua-gassiuissapput.

Sulisut sulinerminni pitsaanerpaamik atugaqarnissaat innuttaasullu pitsaanerpaamik peqqinnissakkut sullinneqarnissaat taama suliniuteqarnikkut, illoqarfiinnaanngitsuni sinerialli tamakkerlugu sumiiffinni tamani qulakkeerniarneqarpoq.

Af Susanne Corydon Harritsø

På sundhedsvæsnets Ledelseskonference i februar måned blev det besluttet at sætte gang i strukturreformen. I alt sin enkelthed betyder reformen, at de nuværende 16 distrikter lægges sammen i 5 regioner. De nye regioner følger i store træk de nye kommunegrænser:

- Nanortalik, Qaqortoq og Narsaq
- Ivitut, Paamiut, Tasiilaq, Ittoqqortoormiit og lægeklinikken i Nuuk
- Maniitsoq og Sisimiut
- Qeqertarsuaq, Aasiaat og Qasigiannuguit
- Ilulissat, Uummannaq, Upernavik og Qaanaaq

Formålet med strukturreformen er at skabe et større fagligt miljø for medarbejderne, der kan sikre at den faglige viden og ekspertise udnyttes bedst muligt. Regionsdannelsen vil også skabe en større kontinuitet i alle faggrupper og sikre en stærk regional ledelse.

Alle disse ting vil forhåbentlig gøre det nemmere at tiltrække højt kvalificeret personale, som skal være med til at videreudanne og opkvalificere det personale, som allerede findes på stedet. På den måde bliver stederne mindre sårbare overfor udskiftninger i personalet. Regionsdannelserne betyder også, at det bliver nemmere at samarbejde på tværs af stederne og låne personale af hinanden, når det er nødvendigt.

Testregioner

Straks efter ledelseskonferencen lød startskuddet for de to testregioner, Maniitsoq/Sisimiut og Aasiaat/Qeqertarsuaq/Qasigiannuguit, som var meget ivrige efter at komme i gang og er i skrivende stund (maj) allerede kommet et godt stykke vej. I Maniitsoq/Sisimiut har Ove Rosing Olsen overtaget det lægelige ansvar for den samlede region. Det er man glade for i Maniitsoq, som i lang tid har manglet en fast læge.

Nye landsdækkende områder

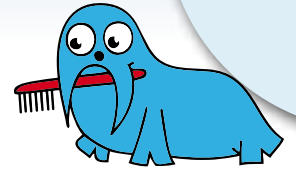
Strukturreformen sætter også sit præg på DIH, hvor man er i fuld gang med at forberede sig på at omdanne de faglige specialer til landsdækkende faglige områder. De nye faglige områder bliver:

- Kirurgisk område
- Medicinsk område
- Psykiatrisk område
- Tandplejeområdet

De faglige områder skal være den øverste faglige ekspertise på de enkelte områder. Her findes specialuddannede læger, sygeplejersker og andre faguddannede, som kan tage sig af de behandlinger, der ikke kan lade sig gøre på kysten. Samtidig skal områderne fungere som rådgivere for kystens sygehuse og sundhedscentre og bidrage med gode råd om behandling og forebyggelse.

Alle disse tiltag skal være med til at sikre, at medarbejderne får de bedst mulige arbejdsbetingelser og at borgerne får de bedst mulige sundhedstilbud. Ikke kun i de store byer, men hele vejen rundt langs kysten.

Kigutigissaanermi nutaarsiassat

Pinaveersaartitsinermik suliaqarnerup nuannersui

Allattoq kigutilerisut qullersaat Frank Senderovitz

Pinaveersaartitsinermik suliaqarnermi inuunerup nuannersuunik naapitassaqaartaannarpoq.

Uangalu nammineq ukiorpanni naammattoortakka ma ilaannik taasaqalaarlanga:

arsimalernissaagaluq ingalassimatissinnaagaanni pinaveersimatsissinnaagaanniluunniit angusaqarfiusutut pitsaasutut inuttut pissarsiaqaataasarpoq.

Nappaatip toqussutaasinnaanera ippiuutaaginarneraluunniit aalajangiisuunngillat. Nappaatit toqussutaasinnaasut ikilisinneqarneri paasillugit qujanaqaaq, peqqisuuinnarnissalli peqqinnerulernissallu anguniarneqarnerannut peqataaneq pissarsiaqarluarnartuuvortaaq.

Inuunerup nuannersuunik sakkortuumik misigititsisar-toq tassaavoq pinaveersaartitsinermik suliaqarnerup isumassarsinnaassutsimut unammillernartuunera.

Aaqqisuulluakkanik qanorluunniit amerlatigisunik iliuusissanut maleruagassaqaqaraluaaraanni –naliliisinnaassutsikkut isumassarsiorsinnaassutsikkullu piginnaasaqarneq annertuumik unammillerneqartuurtarpoq. Equmatitsisarpoq –unammilligassanillu anigineq annertuumik nuannaalersitsisarpoq.

Inuunerup nuannersuunik misigititsisartut pingajuatut taasinnaavara pinaveersaartitsinermik suliap immik-kut qanoq iliuseqanngikkaluarluni pinaveersaartitsinermi sammisassap tullianut innersuussisarnera.

Oqaatigisat tullilerneqartarput -suliniutit naammas-serlaat aallaavigalugit suliniutit pingaarutillit allat pilersin-neqartarput.

Assersuutissaqissoq

Puillasumi kingullermi saqqummersumi Kalaallit Nunaanni kigutigissaanermi anguniagassatut siunniussat pingaarutillit ilaat nuna tamakkerlugu kigutinik saliititsineq allaa-seraara. Pinaveersaartitsinermi qitiutinneqartut (11-nik 12-inillu ukiullit) pillugit pilersaarutit piareersaatillu eqqar-torpakka.

Ulloq nuna tamakkerlugu kigutigissarfik qaangiutika-tareerpoq – taama aaqqissuussineq inuppassuarnut ki-gutigissuunissamik eqqarsalersitsivoq.

Maanna sinerissami kigutigissaaveqarfinit tamanit maluginiakkat -allaaserisat assilisallu takkussuutilerput pinaveersaartitsinermilu qitiutinneqartunut iliuusissanut nutaanut tunngavissisussanngorlutik.

Kalaallit Nunaanni inuusuttuaqqat qitiutinneqartut tamarluinnarmik (soorunalumi inuppassuit suliffeqarfiillu avatangiisaasut) quppersagaqqamik pineqartunut pissan-ganaatilinnik imaqartumik tunineqassapput.

Soorunami nuna tamakkerlugu kigutigissartitsinermiit allaaserisanik assitalinnik ilaqassapput.

Aliikkutassanik naammassiniagassartalinnik - tamulugas-sanik imeruersaatinillu peqqinnartunik sananissamut ilit-sersuutit – kigutinik assilisatsialannik toqqaaneq akissar-sitsinerlu – maligassiuusunik apeqqarissaarfigininneq allanillumi aamma ilassaqaqarumaarput.

Suliniut aallaavigalugu uiguleriaartumik suliniutinik allanik pilersitsisarneq pingaaruteqarnerpaatut nuanner-nerpaatullu nalilerusunnarpoq.

2006-imi innuttaasut peqqissuunissaannut sulinium-mut Inuunerittamat atatillugu kigutigissaanermi suliniu-tissat siunniunneqarput.

Pilersaarutip tamatuma ilaa kigutigissuunissamik suliniuteqarnissamik nassataqanngitsoorsimannigilaq. Tamatumingna suliniuteqarneq arlalinnik pissanganartunik suliniuteqarnernik nassataqarpoq taakkununga ilaalluni nuna tamakkerlugu kigutigissartitsisalerneq. Kigutigissar-titsisarnerniit paasissutissarpasuit pissarsiat atorluarni-arneqarputtaaq soorlu 12-inik ukiulinnut quppersagaliornikkut.

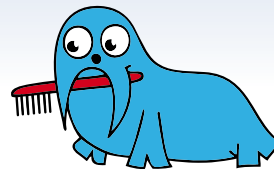
Aallaqqaammulli oqaatigisattut: Pitsaaliuineramik suliaqarneq inuunerup nuannersorpassuaqarneranik qulak-keerisunik nassataqartarpoq.

Nyt fra tandplejen

Glæden ved at beskæftige sig med forebyggelse

Af cheftandlæge Frank Senderovitz

Der er mange livsbekræftende ting forbundet med at beskæftige sig med forebyggelse.

Lad mig nævne nogle, som jeg selv gennem mange år har oplevet:

Der er selvfølgelig det i sig selv nok mest nærliggende forhold, nemlig selve tilfredsstillelsen ved at undgå – eller i hvert fald begrænse – sygdom.

I den forbindelse ikke først og fremmest afgørende, om det er en dødelig eller blot generende sygdom. Det er naturligvis godt at vide, at man begrænser dødelighed, men det er under alle omstændigheder dybt tilfredsstillende at se, at man medvirker til bevarelse og fremme af sundhed.

Et andet stærkt livsbekræftende forhold er, at selve det aktivt at gå ind med forebyggelse er en stor udfordring for ens kreativitet.

Man kan have nok så mange velforberedte programmer og koncepter og modeller – man møder jævnligt udfordringer, der stiller store krav til ens dømmekraft og kreativitet. Man bliver holdt vågen – og glæden ved at overvinde disse udfordringer er meget stor.

En tredje livsbekræftende ting som jeg vil nævne her, er at opdage, at den ene forebyggende indsats ofte – nærmest automatisk – lægger op til den næste.

Det ene ord tager det andet. Idéer til nye væsentlige tiltag opstår ofte som følge af en indsats, man lige har gennemført.

Lad mig give et godt eksempel

I sidste nummer af Puillasoq beskrev jeg *den nationale tandbørstedag* – et markant led i tandplejens store forebyggelsesprojekt *Cariesstrategi Grønland*.

Jeg beskrev målgruppen (de 11-12-årige) og tankerne og forberedelserne.

Dagen er for længst gennemført – og den er selvfølgelig i sig selv en begivenhed, der for en stund tvinger en del mennesker til at fokusere på tandsundhed.

Nu strømmer imidlertid indtryk ind fra alle tandplejens distrikter – beskrivelser og fotos – og dette materiale får nu lov til at danne grundstammen i en ny aktivitet over for samme målgruppe.

Hvert eneste ungt menneske i dette land inden for målgruppen (og selvfølgelig også en masse mennesker og institutioner omkring dem) får et lille spændende hæfte, som skal rumme mange for målgruppen spændende ting.

Der skal selvfølgelig være illustrerede beskrivelser fra tandbørstedagen rundt omkring i landet.

Der skal være små opgaver – sunde opskrifter med snacks og smoothies – konkurrence om det bedste tandfoto – interviews med rollemodeller og sikkert også flere andre ting.

Det centrale og sjove lige her og nu er at se tilbage på den kædereaktion, der har været tale om.

I 2006 formuleres en overordnet tandplejeplan som et led i Folkesundhedsprogrammet Inuuneritta.

Dele af denne plan kan næste ikke lade være med at lægge op til den indsats, der endte som den obligatoriske cariesstrategiplan.

Arbejdet med denne plan har ikke kunnet undgå at medføre en masse spændende initiativer – herunder tandbørstedagen.

Tandbørstedagen giver stor tilbagemelding, hvilket nødvendigvis må udnyttes – som nu her med hæftet til de 12-årige.

Som jeg startede med at sige: Der er mange livsbekræftende ting forbundet med at beskæftige sig med forebyggelse.

- Ullaakut unnukkullu kigutitit salilluartakkit
- Meeqqavit kigutai qulinik ukioqalernissaa tikillugu salittassavatit
- Kigutit qaorsaataat sakkortuumik fluoritalikatortaruk – sapinngisamik una 1450 ppm
- Ulluinnarni mamakujuut sodavandillu pinaveersaakkit

KIGUTIGIK !

- Børst tænderne grundigt morgen og aften
- Hjælp dit barn med tandbørstningen til det er 10 år gammelt
- Brug tandpasta med et højt fluorindhold – helst 1450 ppm
- Drop slik og sodavand i hverdagen

TÆNDER FOR LIVET !